

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**ЄВРОПЕЙСЬКЕ
АНТИДИСКРИМІНАЦІЙНЕ
ЗАКОНОДАВСТВО**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО
КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної
програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

**бакалавр
08 Право
081 Право
Право
3
2 рік, III-й семестр**

Вибірковий компонент
згідно з розкладом
українська
щопонеділка 12.00-13.00 (210 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на
платформах ZOOM та Google-class).
Кандидат юридичних наук, доцент
Лазаренко Алла Миколаївна
E-mail: Alla_Apanasenko@ukr.net
м.т.0931122156

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Європейське антидискримінаційне законодавство» є однією із фундаментальних юридичних дисциплін, що посідають важливе місце у системі підготовки майбутніх фахівців-юристів. Термін «європейське антидискримінаційне право», на перший погляд, передбачає існування єдиної загальноєвропейської системи правил на протидію дискримінації. Насправді ж ця система складається з багатьох різноманітних компонентів. На разі національні суди і правозастосовчі органи не обмежені правовими аргументами сторін і зобов'язані самостійно визначити норми права, що підлягають

застосуванню, на основі фактичних обставин, на які посилаються сторони. Сторони справи за допомогою своїх аргументів і доказів мають реальну можливість вибирати спосіб подання скарги на дискримінаційне поводження. Це стає можливим завдяки принципу прямої дії права ЄС у 27 країнах – членах Союзу та принципу прямого застосування ЄКПЛ, що означає її обов'язковість для всіх держав – членів ЄС та Ради Європи (РЄ). Практичне значення європейської системи антидискримінаційного права проявляється в тому, що на законних підставах особа має можливість безпосередньо посилатися на антидискримінаційні інструменти і судову практику перед національними судами та органами влади. На разі важливо розуміти та застосовувати чинні антидискримінаційні механізми для захисту прав і свобод, законних інтересів людини і громадянина, знати правила їхнього використання, а також особливості їхньої дії в конкретних ситуаціях. Вивчення навчальної дисципліни сприятиме становленню сучасного всебічно-розвинутого висококваліфікованого фахівця-юриста, здатного на достатньому рівні репрезентувати у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадянами, формувати та розвивати правові знання, уміння аналізувати нормативно-правові акти та інші документи; виробляти навички самостійного аналізу, умінь застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації; виробляти настанови на оволодіння професійними вміннями та навичками.

Структурна та тематична наповненість курсу покликані висвітлити чинні антидискримінаційні механізми для захисту прав і свобод, законних інтересів людини і громадянина, знати правила їхнього використання, а також особливості їхньої дії в конкретних ситуаціях. Вивчення дисципліни гармонійно поєднується з виховною роботою та програмою формування антидискримінаційної культури студентської молоді.

Програма курсу «Європейське антидискримінаційне право» підготовлена з урахуванням типових програм для вищих навчальних закладів. Вона передбачає висвітлення основних положень України та комплексних підходів до організації боротьби зі злочинністю. Навчальний курс «Європейське антидискримінаційне право» розрахований на студентів закладів вищої освіти з урахуванням наявності у них базового рівня знань (середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Курс «Європейське антидискримінаційне законодавство» для студентів II курсу розрахований на III-й семестр, передбачає 18 лекційних, 16 практичних годин, а також 56 годин самостійної роботи. У змісті курсу можна виділити два змістові модулі.

Предметом дисципліни є закономірності та способи збереження гендерної рівності.

Програма навчальної дисципліни складається з 3-х кредитних модулів:

Кредитний модуль 1. Історичні передумови становлення європейського законодавства. Розвиток європейських правозахисних механізмів: сучасність і майбутнє.

Кредитний модуль 2. Сфера дії європейського антидискримінаційного законодавства. Застосування Конвенції поза межами сфери застосування права ЄС. Поняття дискримінації та її типи.

Кредитний модуль 3. Практики протидії дискримінації

Навчальна дисципліна «Європейське антидискримінаційне законодавство» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є вибірковою навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички

й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою навчальної дисципліни «Європейське антидискримінаційне право» є формування вмінь та навичок у сфері європейського антидискримінаційного права. Комплексне ознайомлення діяльності Європейського Суду з прав людини, як одного з основних інститутів системи забезпечення прав людини, сприяє більш чіткому уявленню про форми взаємовідносин держави і суспільства, сутності демократичного ладу в цілому, де людина, її права і свободи повинні не тільки декларуватися, але і бути реальною цінністю.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК6	Навички використання комунікаційних технологій
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
ЗК 11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 12	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми..
ЗК 14	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.
СК 3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог

	професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації
СК 16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Правова природа європейського законодавства					
Змістовний модуль 1. Історичні передумови становлення європейського законодавства. Розвиток європейських правозахисних механізмів: сучасність і майбутнє					
1	Історичні передумови становлення європейського законодавства	14	2	2	10
2	Розвиток європейських правозахисних механізмів: сучасність і майбутнє	16	2	2	12
Всього за модуль 1		30	4	4	22
Модуль 2. Загальні питання антидискримінаційного європейського законодавства					
Змістовний модуль 2. Сфера дії європейського антидискримінаційного законодавства. Застосування Конвенції поза межами сфери застосування права ЄС. Поняття дискримінації та її типи					
3	Сфера дії європейського антидискримінаційного законодавства	8	2	2	4
4	Застосування Конвенції поза межами сфери застосування права ЄС	9	2	2	5
5	Поняття дискримінації та її типи, характеристика ознак за якими забороняється дискримінація	13	4	4	5
Змістовний модуль 3. Практики протидії дискримінації					
6	Протидія дискримінації за європейським законодавством	14	2	2	10
7	Антидискримінаційне законодавство в Україні	16	4	2	10
Всього за модуль 2		60	14	12	34
Разом за курс		90	18	16	56

5. Тематика практичних занять.

Модуль I

Тема 1. Історичні передумови становлення європейського законодавства

План

1. Рада Європи та Європейська конвенція з прав людини

2. Антидискримінаційні директиви Європейського Союзу

Тема 2. Розвиток європейських правозахисних механізмів: сучасність і майбутнє

План

1. Хартія основоположних прав ЄС
2. Договори ООН у сфері захисту прав людини
3. Приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції з прав людини

Тема 3. Сфера дії європейського антидискримінаційного законодавства

План

1. Природа конвенційної заборони дискримінації
2. Сфера дії антидискримінаційних директив ЄС

Тема 4. Застосування Конвенції поза межами сфери застосування права ЄС

План

1. Приватна» сфера: особисте і сімейне життя, всиновлення, житло та шлюб
2. Участь у політичному житті: свобода вираження поглядів, зібрання та об'єднання і вільні вибори
3. Діяльність правоохоронних органів
4. Контекст кримінального права

Тема 5. Поняття дискримінації та її типи

1. Поняття та загальна характеристика дискримінації
2. Пряма дискримінація
3. Непряма дискримінація

Тема 6. Загальна характеристика ознак за якими забороняється дискримінація

План

1. Дискримінації за ознакою статті. Дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації
2. Дискримінації на підставі обмежених можливостей особи.
3. Ввікова дискримінація
4. Дискримінація за расовим та етнічним походженням, кольором шкіри і належністю до національних меншин
5. Дискримінація за ознакою громадянства або національного походження. Дискримінація за ознакою релігії чи переконань,
6. Дискримінація за мовною ознакою. Дискримінація за соціальним походженням, народженням та майновим станом
7. Дискримінація за політичними чи іншим поглядами

Модуль II

Тема 7. Протидія дискримінації за європейським законодавством

План

Запобігання дискримінації згідно з антидискримінаційними директивами ЄС

Попередження дискримінації згідно з перспективами ЄСПЛ

Заходи попередження дискримінації (собливі, спеціальні заходи)

Тема 8. Антидискримінаційне законодавство в Україні

План

1. Особливості правового регулювання протидії дискримінації в Україні
2. Основні прояви дискримінації в Україні та шляхи їх подолання
3. Імплементация європейських практик щодо протидії дискримінації в Україні

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна нормативна база:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680096e45>.
2. Конституція України від 28.06.1996 р.; в ред. від 30.09.2016 р.
3. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р.
6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р.
7. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р.
8. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 р.
9. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р.

Основна література:

1. Навчальний посібник у сфері протидії торгівлі людьми для суддів та прокурорів. Ознайомчі матеріали для держав-членів ЄС, асоційованих членів і держав-кандидатів на вступ. Міжнародний центр розвитку міграційної політики. – Відень, 2006.
2. Практичний посібник з аргументації у справах щодо дискримінації / Упорядники: С. Заєць, Р. Мартиновський. – Рада Європи, 2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016803034ea>.
3. Посібник з європейського антидискримінаційного права / Агенція Європейського Союзу з питань основоположних прав, Європейський суд з прав людини. – 2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fair.org.ua/content/library_doc/FRA_Case_Law_Handbook_UKR_WEB.pdf.
4. Судове вирішення справ у спорах, пов'язаних із гендерною дискримінацією: збірка кращих практик / Упорядники: Олена Уварова, Марія Ясеновська. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2016. – 192 с.

Допоміжна література:

1. Боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні, відповідність окремих законів України вимогам Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Аналітичний звіт, підготовлений та відредагований Хав'єром Тручеро Куевас і Ганною Христовою для Ради Європи за участю Миколи Хавронюка. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicC>
2. Виявлення, попередження та розслідування злочинів торгівлі людьми, вчинених із застосуванням інформаційних технологій (проект): навч. курс / [В. Гузій, Д. Девіс, В. Дубина, М. Каліжевський, О. Манжай, В. Марков]. – К., 2015. – 158 с.

3. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики) : практ. порадник / О.О. Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2018. – 92 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/books/Дудоров_порадник_секс.злочини.pdf
4. Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні: збірка публікацій проекту // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.coe.int/uk/web/stop-violence-against-women-ukraine/publications/project>.
5. Національне дослідження «Бар'єри, механізми і належні практики в сфері доступу жінок до правосуддя в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b0f41>.
6. Питання заборони та протидії дискримінації. Методичні рекомендації для юристів / Упорядник : Г. Христова. Рада Європи, 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016803040d8>.
7. Практика кримінального правосуддя і насильство щодо жінок. DCAF, Ла Страда Україна. Київ, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legalaid.gov.ua/images/docs/Criminal%20justice%20practice%20and%20violence%20against%20women_ukr.pdf
8. Рівність за ознакою статі в економічній сфері: зобов'язання України перед ЄС (ключові Директиви ЄС щодо забезпечення гендерного балансу на ринку праці та в професійній діяльності, їх розвиток у практиці Суду Справедливості) / Упорядник О.О. Уварова. – Х. : Видавництво «НТМТ», 2015.
9. Харитоновна О.В. Ключові засади гендерної політики в кримінальному праві України та основні напрями реформ щодо протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. Науково-практичний посібник / О.В. Харитоновна. – Харків: ТОВ «Видавництво “Права людини”», 2018. – 344 с.
10. Фільм «Посол Советского Союза» (реж. Г. Натансон, СРСР, 1969);
11. Фільм «La Liste de Carla» (реж. Marcel Schürbach, Швейцарія, 2006).

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. <https://court.gov.ua/> -офіційний веб портал судової влади в Україні.
2. <http://www.gp.gov.ua> –офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
3. <http://www.minjust.gov.ua> –Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
4. <http://www.mvs.gov.ua> –офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
5. <http://www.nbuv.gov.ua> –сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
6. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws> -Законодавство України
7. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип дійсної рівності <https://youtu.be/QlfWDg-iqIM>.
8. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип недискримінації // <https://youtu.be/cLydkVnPUjk?list=PLsyMqce-DX4LX1XxaCu75aD-1a7sMdYzv>.
9. Відео: CEDAW Швидко та стисло: Принцип зобов'язань держави // <https://youtu.be/BDd0Ca0JDpc?list=PLsyMqce-DX4LX1XxaCu75aD-1a7sMdYzv>.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;

- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;

- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до заліку не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дефайнів та перекладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	9	5	до 45
Індивідуальне завдання	2	10	до 20
Самостійна робота ¹	1	15	до 15
Підсумкова контрольна робота	2	10	до 20
Залік			до 100

¹ Самостійна робота є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не виконав самостійну роботу до екзамену не допускається.

